

Tervetuloa seuraamaan
hanketta!

Sanoja terveyden tekijöille
/ Words for Care
@soteteprojekti2024

#soteteprojekti
#wordsforcare
#narrativemedicinefinland
#medhums

SANOJA TERVEYDEN TEKIJÖILLE

KAUNOKIRJALLISUUS,
TERVEYDENHUOLTO
JA DEMOKRATIA

WORDS FOR CARE

LITERATURE,
HEALTHCARE AND
DEMOCRACY

KONEEN SÄÄTIÖ

Sanoja terveyden tekijöille: Kaunokirjallisuus, terveydenhuolto ja demokratia

- Hankkeen tavoitteina on:
  - Kehittää ja vakiinnuttaa *kerronnallisen lääketieteen (narrative medicine)* alaa Suomessa
  - Luoda lukupiirimalli, jota voivat hyödyntää suomea ensi- ja vieraana kielenä puhuvat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset → *kerronnallinen lääketiede ja kulttuurinen kielenoppiminen* ensimmäistä kertaa yhteen
  - Tutkia, millaisia merkityksiä osallistujat antavat lukupiirien toiminnalle ja millaisina niiden vaikutukset koetaan
  - Tarkastelemme erityisesti lukupiirien mahdollisuuksia tukea osallistujien *kulttuurista, kielellistä ja kerronnallista kompetenssia ja yhteiskunnallista ja ammatillista osallisuutta*
- Hanke tuo yhteen aiempia projekteja, joiden ytimessä *lähilukeminen ja luova kirjoittaminen* oppimisen välineinä
- Työryhmä: Viola Parente-Čapková (PI), Riitta Jytilä, Niina Kekki, Alexandra Salmela, Jussi Valtonen, Sonja Sulkava, Laura Karttunen ja Anna Ovaska
- Taustana monikielinen humanistinen lääketieteen tutkimus ja opetus (*multilingual medical/health humanities*)

Sanoja terveyden tekijöille: Kaunokirjallisuus, terveydenhuolto ja demokratia

Seuraavaksi lyhyet esittelyt:

- Mitä on kerronnallinen (/narratiivinen/kertomuksellinen) lääketiede ja millaisia vaikutuksia sillä on? (Jussi, Sonja ja Elina)
- Miten uutta kulttuurisen kielenoppimisen näkökulmat voivat tuoda kerronnalliseen lääketieteeseen? (Viola, Riitta ja Niina)
- Mikä on soveltavan kirjallisuudentutkimuksen merkitys ja miten kirjallisuudentutkimus voi tukea demokratiaa? (Laura)

Narratiivinen lääketiede

- ✘ Lääketieteestä nousut humanistinen liike tasapainottamaan teknokraattista, erikoisalavetoista hoitojärjestelmää
- ✘ Terveysalan ammatit edellyttävät *kerronnallista osaamista*:
  - ✘ taitoa tulkita potilaiden kertomuksia
- ✘ Harjoitellaan kaunokirjallisuuden tarkan lukemisen ja kirjoittamisen avulla
  - ✘ Novellin taitava lähilukeminen sukua taitavalle potilaan kuuntelemiselle
  - ✘ Sekä potilas että klinikko voi oppia ymmärtämään kokemuksiaan paremmin kirjoittamalla niistä

THE PATIENT-PHYSICIAN RELATIONSHIP

Narrative Medicine

A Model for Empathy, Reflection, Profession, and Trust

Rita Charon, MD, PhD

MS LAMBERT (NOT HER REAL name) is a 33-year-old woman with Charcot-Marie-Tooth disease. Her grandmother, mother, 2 aunts, and 3 of her 4 siblings have the disabling disease as well. Her 2 nieces showed signs of the disease by the age of 2 years. Despite being wheelchair bound with declining use of her arms and hands, the patient lives a life filled with passion and responsibility.

“How’s Phillip?” the physician asks on a routine medical follow-up visit. At the age of 7 years, Ms Lambert’s son is vivacious, smart, and the center—and source of meaning—of the patient’s world. The patient answers. Phillip has

The effective practice of medicine requires narrative competence, that is, the ability to acknowledge, absorb, interpret, and act on the stories and plights of others. Medicine practiced with narrative competence, called *narrative medicine*, is proposed as a model for humane and effective medical practice. Adopting methods such as close reading of literature and reflective writing allows narrative medicine to examine and illuminate 4 of medicine’s central narrative situations: physician and patient, physician and self, physician and colleagues, and physicians and society. With narrative competence, physicians can reach and join their patients in illness, recognize their own personal journeys through medicine, acknowledge kinship with and duties toward other health care professionals, and inaugurate consequential discourse with the public about health care. By bridging the divides that separate physicians from patients, themselves, colleagues, and society, narrative medicine offers fresh opportunities for respectful, empathic, and nourishing medical care.

JAMA. 2001;286:1897-1902

www.jama.com

Health, Narrative & the Arts: Taideyliopiston kerronnallisen osaamisen kurssit

- ✘ 10 kurssia (2021-2023) Hgin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille
- ✘ 7 x 2h, kokoontumiset kerran viikossa
- ✘ Kaunokirjallisuuden lähilukemista yhdessä, omista kokemuksista kirjoittamista ja omien tekstien lukemista muille ja niistä keskustelemista
- ✘ Noudattavat narratiivisen lääketieteen yleistä pedagogista mallia ja tutkimustuloksia mm. kirjoittamisen pedagogisista hyödyistä
  - ✘ Milota ym. (2019); Shapiro ym. (2006)
- ✘ Suunnittelussa hyödynnetty mm. psykologista ja lääketieteellistä tutkimusta kirjoittamisen vaikutuksista ja kliinikoiden kokemuksia
  - ✘ Pennebaker & Chung (2001); Smyth ym. (1999)
  - ✘ Bolton (2009); Charon (2001); Munno (2006); Hermann (2017)

Kirjoitetaan käyttäen eri kertojia

Jonathan Franzen's 10 Rules for Novelists

- ✘ Omaelämäkerrallinen minäkertoja on usein ilmeisin valinta – mutta näkökulmaltaan rajoitettu
- ✘ Kirjoittaminen *muuta* kuin omaelämäkerrallista minäkertojaa käyttäen hyödyllistä klinikoille
  - ✘ Bolton G. *Lancet* 2006; 374:20-21
  - ✘ Munno A. *BMJ* 2006; 332:1092
  - ✘ Shapiro J. ym. *Educ Health* 2006; 19:96-105
- ✘ Taideyliopiston kursseilla kokeillaan
  - ✘ Omaelämäkerrallista minäkertojaa
  - ✘ Ulkopuolista kertojaa omasta kokemuksesta
  - ✘ Minäkertojaa potilaan kokemuksesta

Reflektiivisen kirjoittamisen kurssin osallistujien kokemukset kurssista

- ✘ Kurssin osallistujien (n=14) haastattelut (Reflektiivinen kirjoittaminen ryhmät I & II) 2 viikon kuluessa kurssin jälkeen.
- ✘ Refleksiivinen temaattinen analyysi (Braun & Clarke, 2022) menetelmänä osallistumiskokemusten analysoinnissa.

Miten osallistujat kokivat narratiivisen kompetenssin merkityksen?

Mitä osallistujat kokivat kurssin aiheuttaneen heissä?

Miten osallistujat kokivat kertojanäkökulman vaihdokset?

Mitä he kokivat kertojanäkökulman vaihdosten aiheuttaneen heissä?

Tiedon ja havainnon rajat

”Että siihen [asiakkaan näkökulman ottoon] piti pysähtyä miettimään. Ensinnäkin et mikä on se kieli jota mä käytän kun mä puhun tän asiakkaan näkökulmasta? Mitkä on ne tunteet jotka mä pystyn näkemään tai pystyin näkemään siinä tilanteessa? Mitkä taas jäin piiloon ja mitä ne ois voinu olla? Et siinähän mun täytyy tehdä se valinta ja se on varmaan myös osittain hakuammuntaa.”

Konkreettiset taidot: Kuuntelu, sanoittaminen, avautuminen

”Miten sä sanotat niitä asioita toiselle silleen tosi hellävarasesti ja myönteisesti, kun ne on kuitenkin toisen sitä haurasta kertomaa, niin jotenkin sitä et miten sä sitä kommentoit, niin must se on tosi hyvä oppia koska sehän on just sitä et miten sä asiakkaan kertomaa kommentoit.”

Taianomaisuuden tuntu

”Se oli mulle vähän niin kun kirkasta lähdevettä jossain sumeassa työelämän lammessa, että mä tykkäsin siit tosi paljon.”

Uudelleenkehystys: armollisuus itselle, ymmärrys asiakkaalle

”En mä tiedä mitä sillä ihmisellä juuri sillä hetkellä oli meneillään kun mä itse olin siellä oven toisella puolella, mutta kyl se kokemus [kertojan näkökulman vaihdos] taas muistutti siitä et ihmisillä voi olla omia syitä ja tilanteita. Se ei oo henkilökohtaista välttämättä että ei halua ottaa apua vastaan tai kohdata; se voi olla vaan niin kun ylivoimaista juuri sillä hetkellä.”

Tuttu uudessa valossa

”Harvemmin tulee näin perinpohjaisesti ajateltua omassa työssä et millä tavalla tää asiakas ois voinu, tai minkälainen tää kokemus ois ollut sen asiakkaan näkökulmasta, tai tää jotenkin hankala selittää mutta mut et se tavoitti jotain sellasta mitä ei vaan refleктоimalla ääneen jonkun kollegan kanssa jonkun keissin suhteen niin sitä ei vaan saa semmosta samanlaista kosketuspintaa siihen.”

Tila ammatilliselle ja eksistentiaaliselle reflektiolle

”Et laittaa kaikilta eri elämän osa-alueilta niin sellasen hetken pysähtymisen ja sit saa siitä uuden alun, sellasen että et mihin kohti haluaa lähteä ihmisenä kehittymään ja kasvamaan.”

Mitä SOTE-ammattilaiset kokivat saavansa reflektiivisen kirjoittamisen ja lukemisen ryhmistä?

Haastateltavat kuvasivat kurssin rikastavaa ja voimaannuttavaa vaikutusta taianomaiseksi – vaikea selittää ja pukea sanoiksi.

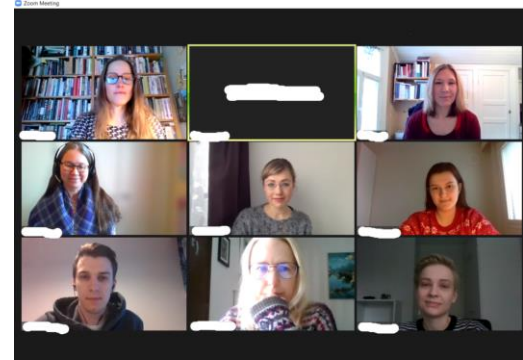
Mitä laadukasta läsnäoloa tukevaa osallistujat kokivat saaneensa?

- Uudet silmälasit, kyky nähdä lähelle, asettua asiakkaan asemaan syvemmin: Mikä on oman työn ydin/tarkoitus ja miten toimia sen mukaisesti?
- Tilan henkilökohtaiselle ja ammattilliselle reflektiolle: Mahdollisuus pysähtyä, ottaa etäisyyttä ja pohtia. Mitä minun on ammattilaisena mahdollista tietää tai havaita?
- Konkreettisia kuuntelun, sanoittamisen ja avautumisen taitoja: Kyky kuunnella ja kertoa, omien tunteiden hallinta => ammatillinen hyvinvointi ja pystyvyyden tunne.
- Uudelleentulkinta/-kehystys => armollisuutta ja ymmärrystä.

=> Muuttuvat suhteet, laadukkaampi läsnäolo: Lähentyminen, rajojen ylitys, dialogi.

Mitä uutta kulttuurisen kielenoppimisen näkökulmat voivat tuoda kerronnalliseen lääketieteeseen?

- Taustalla Koneen Säätiön rahoittama hanke *Tuntemattomalla päähän?* *Kaunokirjallisuus aikuisten maahan muuttaneiden suomen kielen edistäjänä* (2020–2023; Lenka Fárová (ChUni), Hanna Jokela (TY), Riitta Jytilä (TY), Niina Kekki (TY), Viola Parente-Čapková (TY, hankkeen johtaja) ja kirjailija Alexandra Salmela)
- Hankkeessa on tarkasteltu kaunokirjallisuuden käyttöä ja merkityksiä vieraan kielen oppimisessa, kehitetty lukupiirimuotoista opetusta ja tutkittu lukupiirien potentiaalia yhteisöllisenä, dialogisena ja ylirajaisena oppimisympäristönä
- SoTeTe:ssa on tarkoituksena kehittää hankkeen luomia käsitteitä ja menetelmiä monikielisen humanistisen lääketieteen tutkimuksessa ja opetuksessa

Käytännöllisiä ja tutkimuksellisia lähtökohtia monikieliseen humanistiseen lääketieteeseen

- Lääkärin ja potilaan kohtaamiset: oman aseman rakentaminen samaan aikaan kielellisesti, sosiaalisesti ja institutionaalisesti on usein hyvin haastavaa, kun takana ei ole samanlaista pitkää sosiaalistumisprosessia suomen kieleen ja kulttuuriin käytäntöihin kuin paikallisilla
- Keskiössä kulttuurinen kielenoppimisen ja kulttuurisen ja kielellisen kompetenssin käsitteet ja niihin liittyvät valta-aspektit
  - = käytetään kirjallisuutta kielen oppimisessa ilman että sitä pidetään pelkkänä välineenä – tällöin painottuu kaunokirjallisten tekstien suhde maailmaan ja ympäröivään yhteiskuntaan
  - = kielelliset muodot nivotaan niiden kulttuuriseen merkitys- ja käyttökontekstiin (lähellä filologisen lähilukemisen menetelmää)

Käytännöllisiä ja tutkimuksellisia lähtökohtia monikieliseen humanistiseen lääketieteeseen

- Sekä kerronnallisessa lääketieteessä että kulttuurisessa kielenoppimisessa on paljon potentiaalia liudentaa rajoja eri ryhmien välillä, purkaa valtarakenteita ja luoda ammatillista ja yhteiskunnallista osallisuutta ja yhdenvertaisuutta
- Lukupiirimalli ensi- ja vieraankielisille sote-ammattilaisille yhdessä
- Näiden näkökulmien yhdistäminen vaatii kokemuksia käytännön sovelluksista (uusia lukupiirejä) sekä (niihin liittyvää) uutta tutkimusta.

Mikä on soveltavan kirjallisuudentutkimuksen merkitys ja miten kirjallisuudentutkimus voi tukea demokratiaa?

- Demokratia valtiomuotona
- Demokratia yhteiselämän muotona
  - John Dewey: "a mode of associated living"

